

ШӘФӘГЛИНИН ЈЕНИ КҮНЛӘРИ

Оун тәзәдән кәндә, колхоза гаҗытмасы бир тәсадүфлә бағлыдыр. 1975-чи илин јул ајында Абузәр Мәчидов Јардымлы районун Перимбел кәндиндә сечки комиссиянын сәдри иди. Сечки мәһтәсиндә районун вәзијәти, дағ кәндләриндә чамаатын доланышығы, јол, абадлығ барәдә сөһбәт кәдирди; Вағиф адына колхоздан, перимбеләнин тәсәруфата мунасибәтиндән, ишә сојуг јанашмаларындан наразылығ варды. Бу наразылығ әсәсыз дејилди: Перимбел Јардымлыда вә үмумијәтлә, Араздан, Муған чәлләриндән башлајарак чәнуба доғру узанан, Саваланла үз-үзә Кемүркәј, Гызылјурду кими уа зирвәләри олан дағ силәсиндә ән бәјүк вә гәдим кәндләрдир. Һәлә кечән әсир орталарындакы рәсми-сияһыјаалмаја кәрә, кечмишдә бурада сәни адда дәр дәр кәнд олув. Әлинич илләрин әввәлләриндә јүксәк дағ кәндләрини «перспективсиз», «хејрисиз» сәјәнләрин сәһви учундан кәзәллијиндән кәз дојмајан кәдикләрдәки, һәр дәрәсиндән јүз булаг чағлајан јајлағлардакы абалар бошалмыш, бәрәкәтли торпағлар башлы-башына галмышды.

Бу сәһви чамаат өзү дүзәлти. Илләр боју әв-әв, аилә-аилә гајыдыб кәдиләр. Инди дағ кәндләринин јени һәјәти башланыб:

«Ғајаларын арасында, кәһна кәнд јерләриндә бир-бириндән кәзәл сәләр тикилмишдир. Гызыл Ғајанын өтәкләриндә, кәзәлли иадымы һејран гојан балача вәдидә Перимбел дә чанланмыш, јени колхоз јаваш-јаваш дирчәлмәјә башламышдыр. Јакин арандан кәчүб гајыдан адалары, әһл ән кәндә јурдарында бир мүддәт ишә

јагмамышдыр. Чамаатдан килејләнәнләр, онлары тәдбәл, ишбачармајан сәјанлар да вар иди. Абузәр киши бу фикрә шәриқ дејилди:

— Адамларын нә тәгсири? Онлар пис дејил, башчыдан асылыдыр, о јахшыса, ел дә јахшыдыр.

— Онда бу иши чәк бојуна, колхоз сәдри олмусан; тәчрүбәли адамсан, сәни дә јахшы таныјырлар, бәлкә дил тапдын...

Бу сөһбәт унутулмады, район партија комитәсиндә дәрәкәтлә тәзәләнди. Нәһәјәт, вахтлә республикада шәһәрәт гәзәндән, иш тәчрүбәси нүмунәви сәјәлән Абузәр Мәчидов јенидән, анчаг бу дәрә районун керидә галмыш бир колхозуна гајыдасы олду.

Бақыда да, района кәдәндә дә тез-тез бу барәдә сөһбәтләр ешидирдим. Һамы да бир мәсәләјә тохунурду: чәми бир нечә ајын әрәндә перимболлиләр «јумшалыблар», ишә мөһкәм киришибләр. Бу, нечә олмушду? Дејирдиләр, Абузәр киши чамаатын дилини талыб, адамлары ишә һәвәсләндирмәјин јолуну билди; һәм дә елә-белә сөз-дејән дејил, колхоз варлы олду, јохсул олду — колхозчунун әмәјини өдәнисизсиз гојмаз. О чалшыр ки, һәрә вахтында өз зәһмәтинин һағыны алсын, Кәнддә бу ваҗиб мәсәләдир. Тәсәруфаты һансы јолла дирчәлтмәк, колхозун дахылыны һансы вәситәләрлә долдурмағ олар? Дағ јерләриндә бунун өһдәсиндән кәлмәк һәр адамын иши дејил...

Белә данышығлар јадыма орта мөктәб илләрини салды. Дејәсән сәккизинчи синифдә охујурдуг. Абузәр Мәчидов, башчылығ, сәдри колхоза кәмәјә кәлмишдик.

Бир күнлүјә. Түтүн јарнағы дәрйрди. Түтүн сәһәсини бөјрүндә алма бағы варды. Ахшамүстү дәрйрән јарпағларының тәһвил верәндә колхоз сәдри дә кәлмишди. АҒачын алтында дајанмышды. Јанында да бир гүртү алма. Ән чох түтүн јыған ушағлара инини, үч-үч алма пајлајырды...

Түтүн дәрән шакирдләрә верилән «алма мұкафаты» А. Мәчидовун иш үсулуна хас олан бир чәһәтдән — һәр кәсин әмәјини лајингчә гијмәтләндирмәк һәвәсиндән доғурду.

О, Вағиф адына колхозда чәми јарым ил ишләди. Адамларда мадди һәвәси күчләндирмәк үчүн елә илк ајдан мөһкәм тәләб гојду; ајын башында һәр кәсин әмәк һағы јубанмадан өдәнисин! Гајда-Ғауна евиниңдән башлады. Түтүн сәһәсинә әввәлтә өз һәјәт јолдашы чыхды... Буну көрәндә башга арвадлар да елдә отура билмәдиләр...

Район мәркәзиндә мұхтәлиф вәзифәләрдә чалышанда да, Вағиф адына колхоза кәләндә дә өз дорма кәндләринин, даһа доғрусу, бинасығы өз әлилә гојдуғу тәзә кәнди — Шәфәглинин, бурадакы «Коммунизм» колхозунун тәлеји ону кәчәкүндүз дүшүндүрүрду. Ахы, әмрүнүн нечә илини бу кәндин тикилмәсинә, дирчәлмәсинә вермишди. Вахтыла онун башчылығы илә бура балача бир тәсәруфатдан республикада адсан чыхармыш варлы колхоза чеврилмишди. Һәр јердә онун иш үсулундан данышырдылар. 1964-чү илдә Азәрнәшр бу барәдә онун өз китабыны да бурамышды (Р. Һачыјевлә биркә): «Әмәјин пул илә өдәнилмәсиндә бизим иш тәчрүбәмиз». Бурада ишләдији ил-

ләрдә о, V чағырыш Азәрбајчан ССР Али Советини депутат сәчилмиш, республика коммунистләринин гурулталарының нүмајәндәси олмушдур. Ону нараһәт едән кәндин әввәлки чаһ-чәләлиңин позулмасы, тәсәруфатың илдән-илә зәһфләмәси иди...

О, бир һәгигәти баша дүшүр ки, јахшы ишә мане оланлар һалал әмәклә доланан колхозчулар дејил, ишсиз, авара, һаваја гәзәнч ахтаран адамларды. Јухарыда, дағ дөшүндә, Ғајаларын арасында сусуз, һәјәт-бачасыз кәндләри. Виләйчәјин сәһилинә кәчүрмәк үчүн о, нә гәдәр әзијәт чөкмиш, тәкид еләмиш, тәблиғат апармышды. Инди бағлара гәрг олмуш кәзәл евләрә, дүз, абад күчәләрә баханда адамын кәндү ачылып, Гыса мүддәтдә бурада мұасир тәләбләрә чаваб верән мөктәб, клуб, китабхана, мағаза, һамам, электрик дәјирманы, хәстәхана үчүн кәзәл даш биналар тикилмишди. Кәһнә кәндләрини көмәксизләри Шәфәглидәки «Ғочалар еви»нә кәчүрүлүшүдү. Бир сыра хидмәт сәһәләри — дөлләк, һамам пулсуз ишләјир, тәсәруфат јолу илә өдәнилирди. Бүтүн сәһәләрдә мөһсулдарлығ дағ јерләри үчүн һәдир бир сәвијәдә галдырлымышды. Республикда әмәк һағының пул илә өдәнилмәсинә иликин кечәнтәр арасында «Коммунизм» колхозу да вар иди.

Инди булар хәтирәјә дөнүб. «Коммунизм» колхозу өз габагчылығыны әлден вермиш; зәрәрә дүшмүшдү. Дәјирман, төвләләр учмуш, һамам дағылмыш, чәкилишлә о илләрдә башланан су көмәри јарымчығ галмышды. Колхозун мұхтәлиф идәрәләрә чоғлу борчу вар иди. Техника сырадан чыхмыш, фәр-

мада инәкләрин сајы азалмышды. Нечә ил иди һеч кимә әмәк һағы верилмирди.

«Коммунизм» белә бир вәзијәтдә «Вағиф» колхозу илә бирләшдирилди. Тәсәруфата рәһбәрлик јенидән А. Мәчидова тапшырылды. О вахтдан ики илә јахын вахт кечир. Бу гыса мүддәтдә баш чәрәк дәјишиклији кәстә-мөк үчүн бу факты хәтирләдырам: Кечән илин нәтичәләринә көрә «Коммунизм» колхозу республика социализм јарышының гәлибләриндән олмуш, кечичи Гырымызы бајрағ алмышдыр. Тахыл истәһсалы планы 170 фәиз, түтүн планы 150 фәиз јеринә јетирилмиш, һејвандарлығда да чидди дөнүш јарадылмышдыр. Јенидән дирчәлән тәсәруфат инди јүксәлиш јолундадыр.

Әлбәтгә, бу вәзијәтә бир чох чәһәтдән јанашмағ, колхоздакы дәјишиклијин башга сәбәбләрини дә ахтармағ мүмкүндүр. Мәни марағландыран исә бир нәфәрин — јәһи тәсәруфат башчысының ролу, әһәмијәтидир.

Шүбһәсиз ки, һеч јердә иши тәк адам көрмүр, уғур биркә әмәклә газанылды; анчаг бу әмәји тәшкил етмәкчән, адамларын гүввәсини сәмәрәли шәкилдә, дүзкүн истигамәтләндирмәкчән, онларда өз күчләринә инам јаратмадан чох шәј асылыдыр. Јашадығымыз дөврдә бу, тәк бир колхоза, совхоза аид олан мәсәлә дејил. Идарә вә мүәссисә рәһбәрини ишбилән, бачарылы, ағыллы, нүфузулу вә нәһәјәт, адамларла рәфтар етмәји бачаран, әсил шәхәснәт олмасының нечә мұһүм шәрт олдуғуну биз һәр күн, дүшдүјүмүз һәр чүр шәрайтдә дөнә-дөнә һисс едирик. Јеринә дүшмәјән адам бу ән бәтәв бир коллективин һәр чүр ич-

тимај јарадычылығ имканыны ән ашағы сәвијәјә енди-рә биләр. Тәсәруфат башчылығы чох чәһәтдән педагожи иши хәтирләдыр. Һәр вәзијәтин өз хусуси чыхыш јолу тапылмалы, адамлар мунасибәтдә фәрди јанашма үстүлүк тәшкил етмәлидир. Вал кими сәни һаваны охујанларын, јалныз стол, мөһүр, гол күчүнә, тәһмәт һесабына чамааты өзүндән асылы өдәнләрини ағибәти һәмишә уғурсуз олуб. Әкинә, ел-лә башчы арасында мәнәви бирлик, нечә дејәрләр, бир-бириндән мәнәви «асылылығ» олан јердә һәр чүр чәтиклији асанча арадан галдырмағ олар. Азәрбајчан партија тәшкилатының сон илләрдәки тәчрүбәси дә буну ајдын кәстәрир. Республикамызда кадр мәсәләсинә чидди мунасибәт дә елә бу һәјәти проблемлә бағлыдыр...

Абузәр Мәчидовун да өзүнәмәхус әмәк принципләри вар. Јакин онун уғурлу ишини башчыла Ғајнағы итисадијјаты јахшы билмәсидир. Сөһбәт тәкчә онун али итисади тәһсил һағында дипло-мундан кетмир. Әсас мәсәлә онун үстүндә јашадығы торпага бағлылығында, бу торпағын нәјә гәдир олмасыны, тәбиәтдән нәји нечә «гопара» билмәк јолларыны дүјмасындадыр.

Зәһрән чох сақит адам олса да, үрәјиндә һәмишә нараһатлығ вар. Бу нараһатлығын изләрини јашадан кағыз говлуғларының арашдырдым, елә бил ону тәзәдән таныдым. Сән демә, Һарада ишләмәсиндән асылы олмајараг, о өз әләминдә һәмишә кәтүр-гој едир. Рәгәмләрә, һесабламаларла долу вәрәг-ләр онун бир итисадчы вә тәсәруфат башчысы кими мүстәғиллијини, сәрбәст мунасибәтини кәстәрир. Мәһлүмдүр ки, мұасир шәрайтдә бу кәјфијәт јүксәк мәнә дашыјыр.

О, һансы тәсәруфат сәһәсинин нечә кәјир вердијини өз һәјәт тәчрүбәси вә итисадчы сәриштәси илә дәғиг мұәјјәләшдирир. Тәсадүфи дејил ки, районда түтүнчүлүјүн әсасыны бу колхоз гојуб. Бир дәрә сөһбәтарасы А. Мәчидов тәхмини һесаблама апарыб сүбүт етди ки, түтүнүн һәр һектарында тахыла нисбәтән 40 дәрә артығ пул кәтүрмәк олар. О, Јардымлы шәраитиндә итисадијјаты јүксәлтмәк үчүн түтүнчүлүккә јанашы, ири-бујнузулу малгара, бир дә бағчылығ вә үзүмчүлүјү, барамачылығ вә арычылығы перспективли сәһәләр һесаб едир.

Доғрудан да, инди районда бир нечә үзүмчүлүк совхозу мүвәффеҗијәтлә инкишаф едир. Шүбһәсиз, бу јени тәсәруфат сәһәси јахын илләрдә дағ районунун вәзијәтини хејли јахшылашдырачар. Марағлыдыр ки, А. Мәчидов бу јерләрдә үзүмчүлүјүн инкишафына һәлә ијирми ил габаг тәшәббус кәстәришдир.

А. Мәчидов кими адамлар көкү торпағын дәрән гатларына ишләмиш палыд ағачлары кими һәмишә өзләринә рәғбәт вә инам ојадырлар...

Сабир РҮСТӘМХАНЛЫ
Јардымлы.

ӘДӘБИЈАТ ВӘ
ИНЧӘСӘНӘТ